

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. maja 1872.

O b s e g: Še enkrat o novi cenitvi zemljiškega davka. — Razglas daril za pokončevanje pomladanskih hroščev (kebrov) na Kranjskem. — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. (Dalje.) — Popotni opazek. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Slovansko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Še enkrat o novi cenitvi zemljiškega davka.

Po večem delu kranjske dežele se zdaj prerajtuje cenilna tarifa. To delo je prvo, katero okrajne komisije deloma morajo same dovršiti.

Možje, kateri ste po svojih volivcih poklicani v te komisije, spomnite se odgovornosti, katero ste s tem častnim poklicem na-se vzeli!

Če tudi postava za računstvo cenilnih tarif ne predpisuje Vam odločnih pravil (regelc), kako se ima računati (rajtati), vendar je neobhodno potrebno, računati in računati, vsak račun pa vtrditi z dokazom, za kaj ste tako računali. To je tudi že za tega del potrebno, da ob svojem času pri reklamacijah (pritožbah) imate kaj v roke vzeti. To, kar v računu morete podpreti z djanskimi dokazi, ima veljavo, ne pa le same besede, ki se ne dadó spričati z dokazi.

Kedar pa tarifo cenite zemljiščem, gledite na vse okoliščine, ktere imajo vpliv na zemeljne pridelke; zato pozvedite, ali se tu ali tam prideluje dobro ali slabo žito, gledite na lastnosti zemlje, na lego zemljišča: ali se lahko ali težko obdeluje, — na podnebje (toplo ali mrzlo, suho ali mokro), — na povodnje, točo, plaze itd., — na kmetijska poslopja, — na to, ali je kraj oddaljen ali blizo tacihi mest, kjer se pridelki lahko prodajajo, — ob kratkem rečeno, gledite na vse, kar kmetijstvo olajšuje ali pa mu težave dela in po takem ceno pridelkom povikšuje ali znižuje.

Postava za cenitev zemljišč od 24. maja 1869. leta je dobra, al izvršitev njena je večidel v Vaše roke položena. Če gledé na zelo različne kraje in zemljišča, ki jih imamo na Kranjskem, se držite povsod resnice in če tudi više komisije se bodo zvesto držale postavnih načel, verjemite nam, da se nikakor nimamo bati nesrečnega konca nove cenitve. Po tem pa mora še le prav na beli dan priti, kako krivičen je bil stari kataraster, prava pijavka naših zemljišč.

Zato še enkrat stopimo pred Vas in Vas prosimo, delajte na tanko, računajte z ozirom na vse okoliščine, za vsak račun pa si pripravite djanske dokaze, in končajte delo kmalu! Če Vam je v podporo cenitve treba natančnejih pozvedeb in dokazov, napravite se na pot v tiste kraje, ki Vam niso še do dobrega znani. Svoj okraj, kjer imate ceniti pridelke, morate popolnoma poznati, ne pa le od daleč, po govoricah družih ljudi. Za gotovo morate vedeti, kje da v Vašem okraju so najbolja, kje najslabeja zemljišča, kakošen je tu, kakošen tam svet, kajti vladni uradnik, če ne pozná Vašega okraja, utegne marsikaj napačnega trditi, temu

pa morete le z djanskimi dokazi podreti krivo mnenje; same besede: „to ni res“ ne pomagajo nič.

Če dokažete potrebo službenega potovanja v ta ali uni kraj svojega okraja, Vam predstojnik okrajne komisije zaradi malih potovanjskih stroškov, ki jih vlada plačati ima, ne more zabraniti potovanja, in ko bi jih on zabranil, vsaj Vam ostaja pot, da to dovoljenje od visoke deželne komisije zaprosite. Delajoči ud okrajne komisije ima za potrebne pozvedbe prav tisto pravico potovanja posvojem okraju, kakor vladni uradnik. Prav je sicer in tudi potrebno, da se državi (to je, deželam) ne delajo nepotrebni stroški, zato je tudi misliti, da udje okrajnih komisij niso še strašanskih partikularov položili vladi; al kar mora biti na korist službi in vestnemu njenemu spolnovanju, to se mora zgoditi.

Zato možje! na delo — z zaupanjem, da se kmetijstvu našemu olajša jarem starega katastra, in kmalu nova pravična cenitev na njegovo mesto stopi.

Razglas daril

za pokončevanje pomladanskih hroščev (kebrov) na Kranjskem.

Podpisani odbor ima od denarja, ki ga je dobil od hranilnice kranjske, še okoli 200 gold. razdeliti za pokončevanje kebrov.

Letos, kakor je podoba, bode v mnogih krajih pri nas na Kranjskem veliko tega škodljivega mrčesa, zato je želeli, da se mladi in stari prav pridno spravijo na lov in pokončanje tega sovražnika.

Vemo pa že od nekdanj, da se nekterim smešno zdi, če slišijo, da ta ali uni pokončuje kebre, češ, kaj bode revček za celo deželo opravil pri toliki trumi te živali, če jih tudi tavžent in tavžent pokončá!

Ta ugovor je pa ravno tako aboten, kakor uni, če bi kdo rekel: ker ne morem celega poslopja rešiti ognja, naj pa še hlev in pod pogorita. Ali ne veš, kdor tako govoriš, da ena sama babica zleze 40 do 50 jajčic, in da ta, kdor le 100 babic pokončá, pokončá 4 do 5 tavžent kebrov.

Mali trud pridnega pokončevanja kebrov po takem veliko dobička donáša kmetijstvu.

Zato podpisani odbor spet letos na znanje daje, da za zvrhoma napolnjeni mernik plača 30 krajc.

Zjutraj zgodaj in zvečer v hladu naj se otresa drevje, ki se ga otrpnjeni kebre držijo, okoli ktere ga si razgrnil rjuho. Kakor orehi ti padejo kebre doli, potem jih pomeči v žakelj in s kropom popari, da hitro poginejo.

Kdor je tako nabral en mernik ali več mernikov kebrov, naj jih nese predstojniku kmetijske podružnice svojega okraja, ali županu svoje soseske ali pa fajmoštru svoje fare, da jih zmeri, koliko jih je nalovil, in potem brž družbi kmetijski v Ljubljano naznani, koliko jih je kdo nalovil in kateri dan.

Glavni odbor družbe kmetijske se nadja, da bodo gosp. predstojniki kmetijskih podružnic, gosp. fajmoštri in župani ta mali trud na korist domačemu kmetijstvu radi žrtvovali, da sprejemajo polovljene in umorjene kebre, — da jih merijo, kolikor jih je kdo nabral, in da naznanijo brž odboru imena tistih, ki so kebrov nalovili in kedaj so jih jim prinesli, da se jim potem dario izplača. Tem bolj pa se je nadjati te domoljubne pripomoči od omenjenih gospodov, ker jim nalovljeni kebre ostanejo v last; saj so, kar se jih ne dá kuretini pozobati, ki jih rada žrè, posebno dober gnoj, čegar mernik je po preiskavah kemikarja prof. Stöckhardt-a po gnojilu svojem vreden okoli 20 krajc.

Gospodje podružnični predstojniki, župani in fajmoštri se tedaj vljudno prosijo, da to reč drage volje v svoje roke vzamejo, priporoča se pa ta reč tudi gosp. učiteljem ljudskih šol na deželi.

Odbor c. k. družbe kmetijske.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

Spisal Franjo Kuralt.

(Dalje.)

V.

Za dobro obdelovanje zemlje potreben je tudi dober plug.

Ni ga tako potrebnega in koristnega orodja za poljedelstvo, kakor je plug (drevó). On preobrača in rahljá zemljo, pospešuje delovanje zraka na zemljo, pokončuje plevél, podorava gnoj in ga z zemljo pomeša, pripravi zemljo za setev in pokrije tudi seme.

Akoravno plug tako važna dela, ktera rastlinski rasti mnogo pripomorejo, in žetev povikšajo, opravlja, vendar je malo poljedelcev, kateri to spoznajo, in si za svojo zemljo in njeno obdelovanje sposobnih plugov napravljajo.

Poljedelstvo je tudi že v tem obziru jako mnogo napredovalo, akoravno je mnogim poljedelcem še to neznano, in si pluge le po starem kopitu zmirom še narejajo in take upotrebljujejo.

V novejih časih naredili so učeni poljedelci različne pluge, kateri se drug od družega v tem razlikujejo, da so nekteri posebno za rahlo, drugi zopet za težko zemljo sposobni, nekteri za planjavo, drugi za hribe, nekteri za plitvo, drugi za globoko oranje.

S takim plugom se more za njega pripravna zemlja mnogo boljše obdelati, kakor pa z drugim. V novejih časih rabi se plug za globoko oranje, kateri je jako koristen za poljedelca.

Tak plug zemlje ne preobrača, nego jo v globočini samo zrahljá. Tako zrahljana zemlja se lahko v globini z mokroto napoji in rastlinam hrano pripravlja, ko jim nasproti voda nad koreninami navadno škoduje, da gnjijejo.

Težka zemlja se boljše zrahljá ter postane bolj suha in rodovitna. Rahlja zemlja pa zopet več mokrote v-se vzame, in te rastline v taki zemlji jako potrebujejo. Korenine si lahko tudi v globočini živeža iščejo, ako je zemlja zrahljana. Orje se mnogo laglje, ker drug plug ne zadeva na take zapreke.

Ker pa ni vsakemu poljedelcu mogoče, za vsako oranje poseben plug imeti, družega za plitvo, družega za globoko oranje, za težko zemljo družega in spet za

rahlo družega, zato mora poljedelec paziti, da, kolikor mogoče, je njegov plug popolnoma, da more svoje delo dobro dovršiti.

Imeti mora zatoraj v obče plug dobre lastnosti, ktere so za dobro obdelovanje zemlje neobhodno potrebne.

Dober plug mora tedaj biti:

1. močno narejen, da lahko pri oranji vsako zapreko premaga;
2. ne sme biti predrag;
3. biti mora tako narejen, da ga vsak kolar in kovač lahko popravi, ako se je kaj pokvaril;
4. mora lahko in sigurno iti, da se živina preveč ne vtrudi, da ga orač more lahko voditi in ravnati, ako hoče globokeje ali plitveje orati;
5. mora male zapreke premagati in ne uhajati iz tira;
6. črtalo naj reže navpik, lemež pa vodoravno; zemljo mora polagoma vzdigovati in popolnoma preobračati; to pa najbolje opravijo plugi z vrteničasto desko;
7. deska in podsadno lice naj bodete železni ali pa vsaj z železom okovani, ker se tako zeló ne drgne in živina mnogo manj trpi;
8. za težko zemljo bodo naj bolj močni, za rahlo zemljo pa bolj lahki plugi.

To so glavne točke, ktere mora imeti vsak dober plug, da se delo more dobro dovršiti, in da se živina po nepotrebem ne muči.

Dragi poljedelci! zljajšajte si svoje delo in zboljšajte si svoje pluge. Slab plug Vam in živini težave dela, zraven pa še delo slabo opravlja, — in nasledek vsega tega je manjši pridelek.

Popotni opazek.

Kdor koli ima veselje nad velikim napredovanjem v sadjereji na Kranjskem, mora mu letos veselja igrati srce o pogledu, kako vsako sadno drevo, mlado ali staro, majhino ali veliko neizrekljivo lepo cvete in obeta obilo povračilo za delo in trud, ki ga je gospodar na-nj obrnil.

Al zeló žalostno je videti, kako ves lep pogled na cvetje, vse upanje okusnega pridelka, vse povračilo stroškov in truda po zanemarjenem obiranji gosenic gré pod zlo, zlasti pa, da so se tega vkrivili ljudje, ki so prejeli od kmetijske družbe svetinje za pridno izrejo sadnih dreves, zlasti ob véliki cesti. V črne bukve ž njimi!

Dr. Orel.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

X. pismo.

V zadnjem pismu, predragi prijatel, Ti nisem mogel vsega naštet, kar sem videl in doživel 25. avgusta v Zagrebu. Slušaj me toraj še dalje.

Po končani ognjogasilni produkciji sem šel ogledat še izraelski hram, to je, judovski tempelj. Oni stoji blizo Jelačićevega trga, in reči se mora, da je zal od zunaj, prekrasen od znotraj. Ta čast se Abrahamovemu zarodu mora dati, da za blišč svojih tempeljev ima veliko vnemo in skrb, kar mu je tem lože, ker imajo ti ljudje dovolj „pod palcem“. Videl sem krasni judovski tempelj na Dunaji; al reči morem, da zagrebški mu ni zadej; da, kmalu bi mu dal predstvo. Lepi denarci so se morali potrošiti za to stavbo. Ker je bil ravno petek, tedaj predvečer sobote — judovskega praznika — šli smo tudi proti noči še k njihovi božji službi. Glasno-vršeče orglje so prav dobro pospremljevale vbrano